

YOSHLAR TARBIYASI VA MA'NAVIY TAHDIDLAR

Pardabaev Abdukarim Ergashevich

Tarix fakulteti Yoshlar bilan ishlash bo'yicha dekan o'rinbosari
Jizzax davlat pedagogika universiteti

Annotatsiya: Bu maqolada yoshlar tarbiyasi va ma'naviy tahdidlarning yoshlar tarbiyasiga qiladigan va qilayotgan ta'sir va yoshlarni ma'naviy tahdidlardan himoya qilish omillari to'g'risida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: Ma'naviy tahdid, tarbiya, yoshlar, tahdidlar.

Annotation: this article provides information on the influence that youth education and spiritual threats make and do on youth education, and the factors that motivate young people from spiritual threats.

Keywords: spiritual threat, upbringing, youth, threats.

KIRISH

Shiddat bilan rivojlanayotgan bugungi davr insonga moddiy extiyojlarini qondirish kabi birlamchi vositalar safiga ilm hamda tarbiyani xam qo'shdi. Shu tufayli inson taraqqiyot sari dadil qadam qo'ymoqda. Koinotni zabt etishi ham aynan ilmning mahsuli ekanini bugun hech kim inkor eta olmaydi. Mustaqil mamlakatimizda insoniyatni bag'rikenglik, poklik va mexr-oqibatga chorlovchi muqaddas dinimizni asrab-avaylashga, yosh avlodni xalqimizning milliy va diniy qadriyatlariga hurmat-ehtirom ruxida tarbiyalashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Imom Buxoriy aytganidek: “Dunyoda ilmdan boshqa najot yo'q va bo'lmagay”. Xar qanday orzu va maqsad ham ilm hamda tarbiya bilan amalga oshadi. Har qanday davlatning tarixiy taraqqiyot yo'lidan ma'lumki, yurtning jadal rivojlanishi, muayyan yutuqlarga erishishi, xalqning farovon bo'lishi o'sha davlatda yoshlar ta'lim-tarbiyasi va kelajagiga beriladigan e'tibor darajasiga chambarchas bog'liq. Shu ma'noda, O'zbekistonda yoshlar masalasi davlat siyosatining eng ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Bu borada Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tomonidan ijtimoiy, ma'naviy-ma'rifiy sohalardagi sa'y-harakatlarni tizimli asosda yo'lga qo'yish bo'yicha 5 ta

muhim tashabbusning ilgari surilishi O‘zbekiston tarixida yoshlar ta‘lim-tarbiyasi bo‘yicha yana bir yangi bosqichni boshlab berdi.

Shunday ekan, bu mashaqqatli yo‘lda sobitqadam bo‘lib, bugunning imkoniyatlaridan keng foydalangan holda astoydil harakat qilaylik.

Bugungi kunda yoshlar orasida keng joriy etilgan ushbu besh tashabbusga ko‘ra, hududlardagi madaniyat markazlari, musiqa va san‘at maktablarining moddiy-texnik bazasi va ulardan foydalanish holati keskin yaxshilandi, yoshlarning qiziqishidan kelib chiqib, qo‘shimcha yana 1,5 mingta to‘garak tashkil etildi. Hatto eng chekka qishloqlardagi madaniyat markazlarida ham badiiy-havaskorlik jamoalari, yoshlar teatr-studiyalari va “Yoshlar klublari” faoliyati yo‘lga qo‘yildi.

Xususan Buxoro muhandislik-texnologiya institutida ham talaba-yoshlarning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish maqsadida 89 ta turli xildagi ilmiy, sport va badiiy to‘garaklar tashkil etilgan bo‘lib, uch mingga yaqin talabalar doimiy ravishda shug‘ullanib qelmoqda. Ayniqsa bugungi kunda Zakovat intellektual o‘yiniga prezidentimiz tomonlaridan berilayotgan e‘tibor tufayli institut talabalari orasida qiziquvchilar soni keskin oshib bormoqda.

O‘z navbatida, O‘zbekistondagi barcha o‘zgarishlarning negizi hisoblangan ta‘lim-tarbiya tizimida ham tub islohotlar olib borilmoqda. Ayni vaqtda ta‘lim, shu jumladan, ijtimoiy soha uchun xarajatlar miqdori davlat byudjeti xarajatlari umumiy qiymatining yarmidan ko‘prog‘ini tashkil etmoqda. Tabiiyki, har qanday davlat ham bunday katta xarajatlarni ko‘tara olmaydi. Ammo qanchalik og‘ir bo‘lmasin, buning uchun zarur mablag‘ va resurslar yurtimizda izlab topilmoqda. O‘zbekiston rahbari mazkur xarajatlarni xarajat emas, balki kelajak uchun qo‘yilgan eng samarali sarmoya deb hisoblab, ta‘lim darajasi va sifati har qanday davlatning istiqbolini belgilab beradigan muhim omil ekanini ta‘kidlamoqda.

Zero, yoshlar–davlat va jamiyatning hal qiluvchi kuchi, ertasining egalari. Ular tom ma‘noda, O‘zbekistonning eng katta boyligi, bebaho xazinasidir.

Bugungi kunda dunyoda vujudga kelayotgan murakkab vaziyatlar ya‘ni, axborot ko‘lamini kengayishi, mafkuraviy jarayonlarning globallashuvi tufayli hozirgi davrning mafkuraviy tahdidlar strukturasi insoniyat jamiyati va hayotining barcha sohalarini qamrab olmoqda. Mafkuraviy tahdidlar o‘z mohiyatidan kelib chiqib, eng avvalo, inson ongi, tafakkuri va xulq-atvoriga xavf-xatar solib, inson ongi va qalbini buzg‘unchi g‘oyalar bilan zaharlashga harkat qilmoqda. Bu esa, o‘z navbatida, mamlakatda mafkuraviy xavfsizlikni kuchaytirish chora-tadbirlariga

jiddiy e'tiborni qaratishni talab qiladi. YOt va zararli g'oyalarning ta'siri ba'zi yoshlarimizni o'zligimizdan uzoqlashtirishga, ma'naviyatimizga zid bo'lgan (axloqiy buzilishga olib keluvchi kinolarni ko'rishga qiziqish, diniy missionerlarning ta'siriga tushib qolish, giyohvandlik, odam savdosi, SPID kasalliklari kabi ko'z ilg'amas, lekin jamiyatni ichidan emiruvchi halokatli holatlar) turmush tarziga o'zlari sezmaganda kirib ketishlariga ta'sir etmoqda shuni alohida ta'kidlash lozimki, mafkuraviy tahdidlarning o'ta xavfli jihati u, birinchi navbatda jamiyatning ma'naviy sohasini buzib tashlashga yo'naltirilgan. "Ommaviy madaniyat" degan niqob ostidagi axloqiy buzulish va zo'ravonlik, individualizm, egotsentrizm g'oyalarni tarqatish, kerak bo'lsa, shuning hisobidan boylar ortirish, boshqa xalqlarning necha ming yillik an'ana va qadriyatlari, turmush tarzining ma'naviy negizlariga bepisandlik, ularni qo'porishga qaratilgan xatarli tahdidlar yurtning taraqqiyoti, vatanning ravnaqini o'ylagan har bir fuqaroni tashvishga solmasdan qo'ymaydi. Ikki qutubli dunyoning barham topishi natijasida AQSH dunyodagi eng qudratli davlat sifatida iqtisodiy, siyosiy hamda madaniy sohada globallashtirish jarayonining harakatlantiruvchi kuchiga aylanib borayotganligidan kelib chiqib, mafkuraviy xurujlarda uning etakchilik qilayotganligi ham sezilib qolmoqda. Parijdagi siyosiy tadqiqotlar institutining professori A.Valladao Fransiyada chop etilgan "Ijtimoiy fikr" jurnalidagi maqolasida ta'kidlashicha, turli xalq va millatlar sintezi negizida shakllangan amerika jamiyatining madaniy qadriyatlari o'zga mamlakatlar qabul qilishi uchun oson kechadi. Qolaversa, ushbu davlat madaniy mahsulot ishlab chiqarish industriyasining (kino, videofilmlar, shou biznes va h.k.) bozor sharoitiga moslashuvchanligi uning deyarli butun dunyoda sherik va hamkorini topishga imkon yaratdi. Hozirda turli mamlakatlarda namoyish etilayotgan kino hamda videofilmlarning to'rt dan uch qismi Amerika mahsuloti ekani ham shundan dalolat beradi. Mafkuraviy tahdid yoki mafkuraviy tajovvuzning "ma'naviyat" niqobi ostidagi bunday xurujlari har qanday yosh, mustaqil davlatlarning barqaror taraqqiyotiga putur etkazadi. Eksport qilinayotgan Amerikacha madaniyat yoki ma'naviyatning salbiy oqibatlarini nafaqat mustaqillikni endigina qo'lga kiritgan davlatlarda, balki Amerikaning o'zida ham jiddiy kuzatilmoqda.

Tarixdan ma'lumki, inson ma'naviy olamining yuksakligi millat qiyofasini belgilaydi hamda jamiyatda ilm fan, madaniyat, san'at va boshqa sohalar rivojining poydevori sifatida e'tirof etiladi. Shu jihatdan olib qaraganda, ma'naviyatning har

bir bog‘ini inson va uning takomili uchun muhim omillardan biri bo‘lib hisoblanadi. Buyuk ajdodlarimiz Al-Farobiy, Al Maturidiy, Imom al Buxoriylar ham ma’naviy tarbiya inson va uning kamolatiga xizmat qiladigan zaruriy aqliy tarbiyaning asosida vujudga kelishini takidlab o‘tganlar. Demak, shu jihatdan olib qaraydigan bo‘lsak, ma’naviyat inson aqliy va ruhiy olami bilan bog‘liq bo‘lgan tarbiyaning negizini tashkil qiladi. Aql bilan ruhiyatni boshqarish tizimi esa inson tarbiyasida uning bolaligidan boshqariladigan hamda nazorat qilinadigan odob ahloqning poydevoridir.

Tahdid – jismoniy zarar ziyon, niyat sabab bir imkon xavf va hokazo. Bu tushuncha har xil yo‘llar bilan talqin qilinishi mumkin, lekin mohiyati o‘zgarmaydi. Tahdid shaxsiy vaq jamoat ma’nfatlariga jismoniy zarar uchun tahdid niyat og‘zaki yoki yozma deb hisoblanadi. Juda tez - tez internetda tahdidlarnimko‘rish mumkin. Ommaviy madaniyatga tahdid. ommaviy madaniyat nima o‘zi? Kimdir buni shu kuning modasi, xit yoki keng iste`moldagi qaysidir narsasi ko‘rinishida qabul qilishi mumkin. “Ommaviy madaniyat” ma’naviy tanazzulning deborhasidir. Uni targ‘ib qiluvchilarning asl maqsad va niyatlari ham qaysidir millat yoki xalqni ma’naviy jihatdan inqirozga uchratish bilan yengishga qaratilgan. Uzoqqa bormaylik. Atrofimizga bir qarylik. Achinarlisi shuki, bir paytlar yigitli, erkaklik g‘ururini har narsadan ustun qo‘ygan xalqning hozirgi yoshlari orasida qulog‘iga sirg‘a taqqan, tirnog‘ini o‘stirib bo‘yagan, uzun sochli yigitlarni uchratish mumkin. Yoki yorilib ketaman, deb turgan shim kiygan, yelkasiyu beli ochiq, tizzasiga yetmaydigan yubkali qizlarni oling. Barchamizga ayon bo‘lishi kerakki, qayerdagi beparvolik va loqaydlik hukim sursa, eng dolzarb masalalar o‘zibo‘larichilikka tashab qo‘yilsa, o‘sha yerda ma’naviyat eng ojiz va zaif nuqtaga aylanadi. Va aksincha – qayerda hushyorlik va jonkuyarlik, yuksak aql – idrok va tafakkur hukumron bo‘lsa, o‘sha yerda ma’naviyat qudratli kuchga aylanadi. Ana shunday vaziyatni hisobga olgan holda, yana va bir bor xalqimizning ma’naviy olamini bunday tahdidlardan asrash, hozirgimo‘ta murakkabbir zamonda xalqaro maydonda sodir bo‘layotgan jarayonlarning tub mohiyatiga yetib borish, ular haqida xolis va mustaqil fikrga ega bo‘lish bugungi kunning eng dolzarb vazifasi, demak, hech qanday xato bo‘lmaydi.

O‘z – o‘zidan ravshanki, bugungi zamon voqelikka ochiq ko‘z bilan, real va hushyor qarashni, jahonda va yon – atrofimizda mavjud bo‘lgan, tabora kuchayib borayotgan ma’naviy tahdid va xatarlarni to‘g‘ri baholab, ulardan tegishli xulosa va saboqlar chiqarib yashashni talab etmoqda. Shu bois yurtdoshlarimiz, ayniqsa, yosh

avlod ongida murakkab va tahlikali hayot haqida, uning shavqatsiz o‘yinlari to‘g‘risida biryoqlama va soxta tasavvur bo‘lmasligi kerak.

Xulosa

bu maqolada shuni aytish mumkinki, ma’naviyatga tahdid kelajakka tahdid, demakdir. O‘zbekiston xalqi jahon taraqqiyotiga ulkan ulush qo‘shgan Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Forobiy, buyuk imomlar al-Buxoriy, Moturidiy, at-Termiziy, hazrat Alisher Navoiy va Zahiriddin Muhammad Boburlarning avlodidir. Ular va boshqa ulug‘larimizning ma’naviy merosini butun dunyo ahli hayrat bilan o‘rganayotgan bir paytda bizning zamonaviylik, madaniyatlik niqobi ostida turli yengil-elpi, ma’naviyatsizlikni targ‘ib etuvchi omillarga berilishimiz kechirilmas holdir. Bunday salbiy illatlarga qarshi immunitetni shakllantirish, ularga qarshi kurashish bugunning dolzarb vazifasi bo‘lmog‘i kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Rasulov, A. M. (2022). МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ ЭРКИНЛИГИ. Scientific progress, 3(10), 4-8.
2. Mukhamadqodirovich, R. A. (2023). MASS MEDIA MATERIALS AS A SOURCE ON THE HISTORY OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH, 2(14), 605-610.
3. Serobjon U. Yuldashev (2022). SOCIO-CULTURAL FEATURES OF INCREASING THE INNOVATIVE ACTIVITY OF PERSONNEL. Oriental Journal of Social Sciences, 2 (1), 36-43. doi: 10.37547/supsci-ojss-02-01-05
4. Расулов, А. М. (2021). ЎЗБЕКИСТОНДАГИ ИҚТИСОДИЙ ИСЛОҲОТЛАРДА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИНГ ЎРНИ. Scientific progress, 2(1), 1568-1572. 6. Расулов, А. М. (2020). ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ТАРИХИДА ОММАВИЙ

